

15. januar 2020

Programkomiteene

INNSPILL TIL PARTIPROGRAMARBEIDET

Miljøproblemene vi står overfor har aldri vært mer alvorlig enn de er i dag, og de siste rapportene fra både FNs klimapanel og FNs naturpanel har de siste årene vist oss hvor avgjørende det er at vi lykkes i både klima- og naturpolitikken.

Parisavtalens mål om å begrense temperaturstigningen til godt under 2 grader, helst 1,5 grader, kommer til å kreve dype og radikale endringer i politikken som føres i alle land, også i Norge. Og i 2020 skal det forhandles fram en liknende avtale for naturmangfoldet. Samtidig har vi aldri før hatt et så stor natur- og klimaengasjement som vi har sett gjennom det siste året. Klimaopprøret har blitt ledet av barn og ungdom, men spenner seg over generasjoner. Kravet om å bevare en intakt og robust natur har også engasjert stadig flere.

Derfor er vi helt avhengig av at partiprogrammene for den neste stortingsperioden både reflekterer det alvoret kloden vår nå står overfor, men også klarer å peile ut løsningene på både klima- og naturkrisen. Disse krisene må løses sammen, og kan ikke settes opp mot hverandre. Dersom vi mislykkes i å løse ett av disse problemene, vil det bare forsterke og forverre begge.

Les gjerne rapporten [Fossilfritt Norge](#) for mer kunnskap om behovet for utfasing av fossil energi på en måte som tar hensyn til naturverdiene.

I dette brevet sender vi våre hovedinnspill til partiprogrammet for 2021–2025. Vi ønsker også herved å invitere oss til et møte med programkomiteen for å kunne legge fram våre innspill, eventuelt for å snakke i mer detalj om utvalgte innspill dersom dere ønsker det. Vi regner videre med å sende dere et mer detaljert innspill etter hvert.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Silje Ask Lundberg
leder

E-post: sal@naturvernforbundet.no – telefon: 913 31 729

Naturvernforbundets hovedinnspill til partiprogramarbeidet

Stopp nedbygging av naturen

Nedbygging av arealer er ifølge FNs Naturpanel den største trusselen mot det globale naturmangfoldet, og også i Norge ser vi en omfattende bit-for-bit-nedbygging av natur og det blir stadig mindre intakt natur. God arealforvaltning er nøkkelen til å løse naturkrisa. Da må plan- og arealforvaltning styres av miljømyndighetene, og kommuner og sektorforvaltning må ha god miljøfaglig kompetanse.

Vi vil:

- Gi plan- og arealforvaltningen tilbake til klima- og miljøministeren
- Bevare Inngrepssikre naturområder (INON) blir et mål i seg selv i forvaltningen
- Gjøre Norge arealnøytralt og stanse nedbyggingen og oppsplittingen av intakte naturarealer

Etabler naturens egen domstol

Det fattes årlig tusenvis av forvaltningsvedtak med store og irreversible konsekvenser for miljøet. Men selv om grunnloven har nedfelt en plikt til å ivareta et rent og sunt miljø, har sivilsamfunnet ingen reell mulighet til å rettslig kontrollere at miljølovgivningen faktisk overholdes. Våre naboland har miljøklagenemder som er gratis eller svært rimelige, et godt demokratisk grep som er en sikkerhet for natur og miljø og uvurderlig hjelp for frivillige organisasjoner.

Vi vil:

- Starte arbeidet med å opprette en miljøklagedomstol i Norge for å styrke rettsikkerheten til natur og miljø – og styrke folkets demokratiske rettigheter lokalt og regionalt

Stans dumping av gruveavfall i norske fjorder

I Repparfjord og Førdefjorden planlegger selskaper å dumpe millioner av tonn med forurensende gruveavfall, på tross av miljøfaglige råd fra havforskere, fiskere, grunneiere og Sametinget. Norge er ett av fem land i verden som fortsatt tillater dette, og Chile har vedtatt totalstans av praksisen innen 2023.

Vi vil:

- Forby dumping av gruveavfall i sjø
- Stanse gruveprosjektene til Nordic Mining og Nussir
- Innføre mål om at null avfall fra nye gruver. Restmasser skal prioriteres til produksjons-, bygge- eller anleggsformål framfor bruk av nye råvarer

Få oppdrett inn i lukkede anlegg

Oppdrettsnæringen er viktig, men har stor negativ miljøpåvirkning på økosystemene i fjordene, og bidrar til reduserte villaksbestander i elver langs hele kysten. Forskning og ny teknologi tyder på at problemer som lakselus, rømming fra anlegg og forurensing fra fôr, avføring og medisiner langt på vei kan løses ved å satse på en overgang til å bruke lukkede anlegg.

VI vil:

- Stanse tildeling av nye konsesjoner til oppdrett, med mindre det skjer i lukkede og rømmingssikre anlegg
- Jobbe for at mest mulig av norsk oppdrett skjer i lukkede anlegg

Fas ut fossil energibruk

Å redusere bruken av fossil energi er den viktigste måten å redusere norske klimagassutslipp på. Norge må ta sin rettferdige andel av de utslippskutt som skal til for å unngå 1,5 graders global temperaturstigning.

Vi vil:

- Kutte Norges fossile energibruk med 55 prosent innen 2030 og fase den helt ut innen 2040. Det forutsetter massiv satsing på energieffektivisering, redusert energibruk i transportsektoren samt en styrt utfasing av petroleumssektoren

Gjør det dyrere å forurense – med klimabelønning til folket

For å fase ut den fossile energibruken er økt pris på utslipp av klimagasser viktig. En løsning for at dette skal få gjennomslag i samfunnet er innføring av *Karbonavgift til fordeling (KAF)*, også kalt klimabelønning. Her kan det økte provenyet betales tilbake til landets innbyggere med et likt beløp.

Vi vil:

- Øke CO₂-avgiften til 1500–2000 kroner per tonn i løpet av stortingsperioden og innføre klimabelønning

Trapp ned petroleumsaktiviteten

Gjennom vår eksport av olje og gass er Norge ansvarlig for 1,5 prosent av de globale klimagassutslippene, mens vi har kun 0,7 promille av befolkningen. Norge må gå foran og lede arbeidet med å bli uavhengig av olje- og gassutvinning.

Vi vil:

- Redusere norsk utvinning av olje og gass med 55 prosent innen 2030 og fase sektoren ut innen 2040
- Stanse tildeling av nye lisenser
- Lage en nedtrappingsplan for hele petroleumssektoren. Den bør peke på hvilke felt som bør stenges når. Viktige kriterier fra et natur- og klimaperspektiv bør være å stenge felt i sårbare områder og felt med høyt energibehov ved utvinning tidligst mulig

Frigjør energi – for klima og natur

For at vi skal kunne løse både klimakrisa og naturkrisa, må vi bruke energien smartere og frigjøre fornybar strøm fra dagens forbruk til utfasing av fossil energi. Norge må redusere energiforbruket med 10 TWh i eksisterende bygg innen 2030 og halvere energiforbruket innen 2040.

Vi vil:

- Gjøre det dyrere å bruke energi og øke støtten til energisparetiltak
- Innføre energispareforpliktelser (hvite sertifikater) som nytt virkemiddel for å utløse det store potensialet for energifrigjøring. Energi- eller nettselskap må få krav om å gjennomføre tiltak tilsvarende en prosentandel av sitt energisalg

Nedskaler og dropp motorvei- og flyplassutbygginger

Dagens omfattende motorveitbygging truer natur og matjord, gir store klimagassutslipp i byggefasen og fører til økt veitrafikk og høyere fart, som igjen gir økt energibehov og høyere klimagassutslipp, mer støy og større utslipp av svevestøv og mikroplast. Motorveiene slår også beina under jernbanens trafikkgrunnlag. En tredje rullebane på Gardermoen er under planlegging for å kunne øke flytrafikken ytterligere, fra et allerede skyhøyt nivå, og gir høyere klimagassutslipp, mer støy og store arealkonflikter. Risikoen for feilinvesteringer er stor.

Vi vil:

- Omgjøre veiplanene og heller satse på utbedring og opprusting av eksisterende veinett samt elektriske ferjer framfor bygging av motorveier og ferjefri E39
- Stanse videre planlegging av en tredje rullebane på Gardermoen og andre flyplassutbygginger

Gjør det enklere å velge tog som alternativ til fly

Flyreiser gir et høyt klimafotavtrykk, og det er større jo lengre turene er. Tross lange kjøretider med tog på mange strekninger har økt klimabevissthet i næringslivet og i befolkningen generelt gitt en økende interesse for å reise med tog som erstatning for fly. Utsolgte sovevogner og få avganger hindre imidlertid mange i å reise mer klimavennlig. Tiltak på kort og mellomlang sikt som gir flere sovevogner, flere togforbindelser mellom de store byene i Norge og mot kontinentet samt enklere løsninger for kjøp av togreiser til utlandet, må på plass.

Vi vil:

- Øke antall sovevogner
- Anskaffe flere togsett for langdistansetraffikken, slik at det blir avganger hver annen time mellom Oslo og Stavanger, Bergen og Trondheim
- Forbedre togforbindelsene til kontinentet og gjøre det enklere å kjøpe togbilletter for slike reiser

Styrk innsatsen for internasjonal klimarettferdighet

De som rammest hardest av klimaendringene, har minst skyld i at de skjer og ofte minst ressurser til å tilpasse seg. Norge som et rikt land med høye historiske utslipp har et stort ansvar for å bidra med lav-karbon utvikling og klimatilpasning i utviklingsland.

Vi vil:

- Trappe opp Norges bidrag til å nå bærekraftsmål nr. 7 om ren, moderne energi til en overkommelig pris for alle
- Gjøre energibistanden fattigdomsorientert for å sikre at alle har et minimum av elektrisitet og rene kokemuligheter innen 2030
- Trappe opp investeringer i fornybare energiprosjekter gjennom NORDFUND og SPU, der det også tas hensyn til biologisk mangfold og urfolksrettigheter
- Øke bidraget til det grønne klimafondet
- Trappe opp støtten til FNs tilpasningsfond

Reduser forbruket

En stor del av miljø- og ressursbelastningen globalt skyldes et høyt forbruk av varer med kort levetid. Delingsøkonomien bør stimuleres, og det bør bli enklere å få ting reparert. Til dette fins det flere virkemidler.

Vi vil:

- Innføre nullsats for merverdiavgift på reparasjon og utleie av klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk
- Utvide reklamasjonsretten for produkter
- Stille krav om at alle kommuner, som del av den lovpålagte husholdningsrenovasjonen, legger til rette for reparasjon, ombruk og gjenvinning

Fas ut plastdekke og kunstgress

Utviklingen med økt bruk av kunstige plastmaterialer til erstatning for naturlige materialer på idrettsbaner – som fallunderlag på lekeplasser, i lokalmiljø, på skoler og i barnehager – er bekymringsverdig. lekkasje av mikroplast, tungmetaller og miljøgifter til naturen ved bruk og slitasje av disse er et stort problem.

Vi vil:

- Fase ut bruken av plastholdig granulert på kunstgressbaner. Dette er nødvendig for å understøtte en overgang til mer miljøvennlige alternativer. Strenge miljøkrav må ligge til grunn når det offentlige gir tilskudd til nybygg, drift og rehabilitering av idrettsanlegg
- Endre regelverk for barnehager, lekeplasser og skolegårder, slik at plastdekke i utgangspunktet ikke skal benyttes. Det må være svært strenge miljøkrav til materialer, lekkasjefare og omfang dersom det likevel skal gjøres unntak i begrenset grad
- Utrede de kortsiktige og langvarige miljø- og helsekonsekvensene av økt bruk av plastdekke og kunstgressbaner på nærmiljøet så vel som utslipp til elver og hav

Reduser plastbruken og sikre mer ombruk og resirkulering

Som en del av handlingsplanen for sirkulær økonomi har EU vedtatt at 50 prosent av all plastemballasje satt på markedet skal materialgjenvinnes innen 2025. Engangsplastdirektivet åpner for at enkeltland kan forby unødvendig engangsplast, sette reduksjonsmål for plastemballasje og bruke produsentansvarsordningen som et virkemiddel for å oppnå miljøgevinst. Disse mulighetene bør Norge ta og gå foran ved å sette høyere mål.

Vi vil:

- At Norge skal sette høye reduksjonsmål for plastemballasje og prioritere ombruksløsninger der hvor dette er mulig
- Kutte all unødvendig engangsplast og sørge for at Norge oppnår 70 prosent materialgjenvinning innen 2025
- Øke andelen resirkulert materiale og for å oppnå dette erstatte dagens flate avgift på flasker og bokser med en gradert miljøavgift som premierer bruk av resirkulerte materialer.
- Utvide produsentansvarsordningen for plastemballasje i tråd med sirkulærøkonomiske mål. Gradert miljøavgift bør inn som et krav til produsentansvarsordninger på plastemballasje
- Innføre pant på flere typer emballasje og at pantesatsene på drikkevareemballasje må økes. Videre må det arbeides for å innføre et felles nordisk pantesystem